

Ders 17: SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Sürdürülebilirlik nedir?

Herhangi bir sosyal dönüşüm yaratmak üzere ortaya konan projelerin sürdürülebilirliğinin de planlanması gerekir. Sürdürülebilirlik, projeler aracılığıyla yaratılan etkinin veya yararın, proje bittikten sonra da sürdürülebilmesidir. Bir başka deyişle, proje sırasında gerçekleştirilen faaliyetlerin ve yaratılan etkinin kalıcılığının sağlanmasıdır; dolayısıyla mantıksal çerçeve analizinin, analiz, planlama, izleme ve değerlendirme aşamalarının her birinde gözönünde bulundurulmalıdır. Özellikle paydaş analizi sırasında değinilen farklı paydaşların sürece katılımı, sürdürülebilirlik konusunda da önem kazandırır. Projenin etki ve yararlarının farklı şekillerde sürdürülebilmesi için hedef kitle/yararlanıcıların, yerel ve merkezi yönetimin ilgili birimlerinin, diğer STK'ların ve örgütün farklı seviyelerdeki gönüllü ve çalışanlarının katılımının planlanması gerekir. Paydaşların katılımı kadar projenin gerçekleştirileceği sosyal, ekonomik ve kültürel bağlam da projenin sürdürülebilirliği konusunda gözönünde bulundurulmalıdır.

Sürdürülebilirlik türleri

Projelerde sürdürülebilirlik konusunu üç başlık altında analiz etmek ve bu başlıklara göre planlamak yararlı olacaktır.

Finansal sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik sıkça finansal sürdürülebilirlik olarak algılanmaktadır. Finansal sürdürülebilirlik, projenin etkisinin, proje finansmanı sona erdikten sonra nasıl sürdürülebileceğini sorgular. Genelde hibe veya bağışlarla gerçekleştirilen, belli bir süre sonra tamamlanması beklenen STK projelerinde finansal sürdürülebilirliği çeşitli yöntemlerle sağlamak mümkündür. Bunlardan bir tanesi ve en önemlisi, hedef grubun, gerçekleştirilen projenin etkilerini sahiplenerek, sürdürülmesini sağlamasıdır. Hedef grup projeye ne kadar dahil edilirse, projeyi o kadar sahiplenecek ve etkilerinin sürdürülmesine katkıda bulunacaktır.

Uygulama projesi örneğinden gidersek:

- Eğitim programlarına ücretsiz katılan STK temsilcilerinin, belli bir süre aday gösterildikleri STK'larda gönüllü çalışarak, aldıkları eğitimi kuruluşlarına aktarmaları sağlanacak. Bu etkinin ölçülmesi için kurumlarla her programın tamamlanmasından altı ay sonra görüşmeler yapılacaktır.
- İki yılın sonunda oluşan eğitmenler havuzu ve eğitim materyalleri, çeşitli STK eğitimlerinde, katılımcılar ve İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin yapacağı katkılarla, düşük bir maliyetle, kullanılabilir hale gelecek.
- İnternet sitesi aracılığıyla sağlanan hizmetler (STK adres veritabanı, seminer notları ve hukuksal bilgilendirme) proje sona erdikten sonra da sağlanmaya devam edecek.
- Üniversite kütüphanesi bünyesinde oluşturulan STK koleksiyonu, proje bitiminden sonra da STK'lar ve öğrencilerin kullanımına açık kalacak.

Örnekler:

- Proje grubunun talep ettiği fon, ilk sekiz ay içindeki faaliyetler için kullanılacak. Dolayısıyla projenin ilerleyen safhalarında, bölgedeki etkinlikler, yine bölgedeki sivil girişimlerin katılımlarıyla gerçekleştirilecek.
- Proje sonunda oluşturulan Engelliler Eğitim Merkezi, hedef grup tarafından kurulan kooperatifle birlikte Bedensel Engelliler Federasyonu'na bir protokolle devredilecektir. Ayrıca sağlanan üye aidatları ve el becerileriyle üretilen ürünlerin getirileri ve bağışlarla Merkez'in finansal sürdürülebilirliği sağlanacaktır.
- Proje sonunda, elde edilen tekstil donanımı atölyeye dönüştürülecek, böylece hem kadınlar istihdam edilerek ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları sağlanacak, hem de dayanışma evinin finansal sürdürülebilirliği sağlanacaktır.
- Yerel paydaşlarla işbirliği yapılarak, caretta'ların korunması konusunda gerçekleştirilecek faaliyetlere özellikle yerel halkın da katılımı sağlanacaktır. Caretta'ların korunması konusunda farkındalıkları artan ve korumayla ilgili deneyim kazanan yerel halkın, proje ekibi çekildikten sonra da korumayla ilgili çalışmaları yürütmesi sağlanacaktır.

Siyasal sürdürülebilirlik

Yerel veya merkezi yönetimin, projenin etkilerinin sürdürülmesini sağlaması ise siyasi sürdürülebilirlik olarak adlandırılmaktadır. Projenin çeşitli aşamalarına katılmış olan yerel veya merkezi yönetimin projenin bitiminden sonra projenin yaratmak istediği etkiyi sürdürmesi daha mümkündür. Bunun yanı sıra projenin planlanması aşamasında yerel veya merkezi yönetimin bu konuyla ilgili politika, program ve projeleri de değerlendirilmelidir. Hazırlanacak projenin eğer bu politika, program veya projelerle bir tamamlayıcılığı varsa, siyasi sürdürülebilirliğinin sağlanması daha kolay olacaktır. Buna rağmen, gerçekleştirilen projeyle yaratılan bir modelle ve yerel veya merkezi yönetimin politika ve programlarını etkileyerek dönüşmesine yol açarak da projenin siyasi sürdürülebilirliği sağlanabilir.

Uygulama projesi örneğinden gidersek:

Eğitim programlarına katılan ve web hizmetlerinden yararlanan STK'larla İstanbul Bilgi Üniversitesi arasında bir ağ oluşması sağlanacak. Bu ağ, alandaki pratik bilgilerle akademik bilgilerin paylaşımına da olanak sağlayacak. Bunun yanı sıra çeşitli belediyeler ve kamu kurumlarıyla yapılacak işbirlikleri sonucu bu tür eğitimlerin yaygınlaştırılması sağlanacak.

Örnekler:

- Proje süresince kazanılan deneyim üzerinden, yerel ve merkezi yönetimlerle ilişkiler güçlendirilerek, proje grubu bölgeden ayrıldığında, birlikte hareket etme pratiği kazanmış olan yerel sivil girişimler, mahalli yönetimlerle kurdukları sağlıklı iletişim çerçevesinde eylemlerini hayata geçirecekleri yerleri daha aktif kullanabilecekler.
- Proje süresince yerel yönetimlerle ilgili STK'lar bir araya getirilerek, amaçlanan ekolojik politikaların sahiplenilmesi ve proje bitiminden sonra bu politikaların STK'lar ve yerel yönetim tarafından beraber izlenerek sürdürülmesi sağlanacak.

Kurumsal sürdürülebilirlik

İzleme ve değerlendirmede de değinildiği gibi projeler aracılığıyla ortaya çıkan bilgiyi de yaygınlaştırmak önem kazanmaktadır. Bu bilginin örgüt içinde yaygınlaştırılmasının bir parçası olarak, gerçekleştirilen proje aracılığıyla kurumun belli kapasiteler geliştirmesi ve bu bilgiyi tekrar kullanabilmesi, kurumsal sürdürülebilirlik olarak tanımlanmaktadır.

Uygulama projesi örneğinden gidersek:

Proje sonunda bir eğitimler havuzu oluşacak ve benzer eğitimlerde ihtiyaç duyulduğunda kullanılacaktır. Bunun yanı sıra eğitimler süresince kullanılan ders materyalleri de birçok kere denenmiş ve geliştirilmiş olacak. STK Eğitim ve Araştırma Birimi bu tür eğitimlerin içeriği konusunda kazanacağı deneyimleri başka kurumlarla paylaşabilecek.

Örnekler:

- Projenin sonucunda elde edilen bilgi ve yetkinlikle, ihtiyaç duyulan başka bölgelerde aynı tür projeler tekrar edilebilecek. Proje ekibi danışmanlık ve destek görevi yürütecek seviyeye gelecek ve örgüt içinde bir bilgi ve araştırma merkezi birimi kurulacaktır.
- Gerçekleştirilen faaliyetler sonucunda üye sayısında %15'lik bir artış öngörülmektedir. Bu artışın yanı sıra, atölyede çalışan kadınlar da artık kurumun özneli durumuna gelerek projeyi sahipleneceklerdir.

Diğer yandan sürdürülebilirlik açısından iki konuda daha dikkat göstermek gerekmektedir. Bunlardan biri çevre korumaya ilgilidir. Proje sonuçlarının çevre koşullarının sürdürülebilirliği üzerinde olumsuz sonuçları olmamalıdır. Herhangi bir olumsuzluğa karşı yeterli önlem alınmalıdır. Diğer konu ise toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgilidir. 15. Derste belirtildiği gibi, projede kadın ve erkeklerin ihtiyaçlarının eşit bir biçimde karşılanmasına yönelik olarak gerekli önlemler alınmalıdır. Projenin toplumsal cinsiyet açısından sürdürülebilir olması, uzun dönemde kadın-erkek eşitsizliğini azaltmaya ve toplumsal cinsiyet rollerinde bir değişim yaratmaya katkıda bulunmasını gerektirir.

Projenin sürdürülebilirliğinin tartışılması:

Her üç düzey için projenizin sürdürülebilirlik stratejisini tartışın.

Finansal sürdürülebilirlik:

Projenizin finansal sürdürülebilirliğini proje finansmanı sona erdikten sonra nasıl sağlayacağınızı yazın.

Siyasi sürdürülebilirlik

Projenizin siyasi sürdürülebilirliğini nasıl sağlayacağınızı yazın. Aşağıdaki kılavuz soruları grup içinde tartışın.

Proje alanına ilişkin merkezi veya yerel yönetimlerin bir politikası var mı?

Uygulama ve izleme süreçlerinde merkezi veya yerel yönetimlerin yeterli desteği vereceğine dair kanıtlar var mı?

Kurumsal sürdürülebilirlik

Projenizin kurumsal sürdürülebilirliğini nasıl sağlayacağını yazın.

Süre 60 dakika